

۱۵۴۳۸۸۸

به نام آن که انسان را آزاد آفرید

مفهوم آزادی

تألیف

دکتر امیر مهدوی

انتشارات آثار فکر

بهار ۱۳۹۶

سرشناسه	: مهدوی، امیر، ۱۳۴۵ -
عنوان و نام پدیدآور	: مفهوم آزادی/ تألیف امیر مهدوی.
مشخصات نشر	: تهران: آثار فکر، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۱۵۲ ص.
شابک	: 978-600-8833-14-7
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۱۴۷] - ۱۵۲.
موضوع	: آزادی
موضوع	: Liberty
موضوع	: آزادی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع	: Liberty -- Religious aspects -- Islam
موضوع	: آزادی بیان Freedom of expression
ده بندی کنگره	: JC۱۳۹۶۵۸۵/م۸۵م۷
رده بندی دیویی	: ۴۴/۳۲۳
شماره ثبت	: ۴۹۰۲۹۷۲

تهران، میدان انقلاب، خیابان سرو، خیابان شهید وحید نظری،
پلاک ۹۹، طبقه دوم تلفن: ۶ و ۵ و ۶۹۶۰۰۰ - نما: ۶۶۴۸۰۸۸۲

مفهوم آزادی

تألیف: دکتر امیر مهدوی

ویراستار ادبی: ابوالقاسم غلامی مایانی

صفحه‌آرا: فرانک ایل شاهی

طراح جلد: مهرناز وفی

ناشر: انتشارات آثار فکر

چاپ: اول ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۳۳-۱۴-۷

قیمت ۱۳۰۰۰ تومان

تمامی حقوق برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

مقدمه ۹

فصل اول: آزادی چیست؟ ۱۱

تعریف آزادی ۱۱

آزادی‌های شناخته شده ۱۳

محدوده اختیار و آزادی چیست؟ ۱۴

پاسخ تفصیلی ۱۴

الف. آزادی به معنای "ارتقال وجودی" ۱۵

ب. آزادی به معنای "اختیار" ۱۶

ج. آزادی به معنای "عبد دل سگی" ۱۷

د. آزادی در مقابل بردگی یک مفهومی اجتماعی است ۱۷

ه. آزادی در اصطلاح حقوق و سیاست (حاکمیت) ۱۸

و. آزادی در نظام حقوقی ۱۹

آزادی چیست؟ ۲۱

مفهوم آزادی ۲۱

امام خمینی و مفهوم آزادی ۲۴

اشاره ۲۴

کلیات ۲۴

نقد و بررسی ۲۶

منشاء آزادی از دیدگاه امام خمینی ۲۷

مرزهای آزادی از دیدگاه امام خمینی ۲۸

الف) نظم بخشی جامعه ۳۰

ب) پایبندی به دین ۳۱

قانون (گرانبهاترین دست آورد یک ملت) ۳۳

- سیر تحولات آزادی تفکر، قلم و بیان در تمدن بشری ۳۴
- الف) ماده‌ها ۳۵
- ب) هخامنشیان: (از سال ۵۵۹ ق. م تا سال ۳۲۱ ق. م) ۳۶
- آموزش عالی در عصر باستان ۳۹
- تعلیمات دینی و تأثیر آن بر سیر تحولات آزادی تفکر، قلم و بیان (در ایران باستان) ۴۲
- زرتشت (زردشت) ۴۲
- آزاد اندیشی در دین زرتشت ۴۵
- ن - سوق بشر کوروش کبیر ۴۶

فصل دوم اسلام و آزادی ۴۹

- ایران در پرتو اسلام ۴۹
- تأثیر قرآن در فکر، قلم و بیان انسان مسلمان ۵۰
- صوفیگری و نقش آن در آزاداندیشی ۵۳
- تأثیر واقعی کربلا و تأثیر آن در آزاداندیشی ۵۵
- آزادی بیان از دیدگاه امام علی (ع) ۵۷
- آزادی در محدوده اسلام ۵۷
- آزادی بیان در اسلام ۵۸
- آزادی بیان در سیره امام علی (ع) ۶۰
- نصح در نهج البلاغه ۶۱
- امر به معروف و نهی از منکر در نهج البلاغه ۶۲
- مرزهای آزادی بیان ۶۳
- چرا نمی‌توانیم در اسلام از آزادی نامحدود برخوردار شویم؟ ۶۶
- حد آزادی در اسلام چیست؟ ۶۷
- الف) عدالت ۷۰
- ب) قانون ۷۳
- حد آزادی در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران چیست؟ ۷۴

۷۷.....	بررسی تاریخی جدال فضیلت و آزادی در اندیشه سیاسی غرب
۷۷.....	تأثیر ادبیات غرب در تحولات آزادی و دین
۷۸.....	تهاجم فرهنگی و نحوه‌ی مقابله با آن
۸۱.....	حال چه باید کرد؟
۸۳.....	مروری بر تاریخ برای دریافت نتیجه
۸۵.....	نتیجه: آزاد اندیشی و احترام به عقاید دیگران (چاره کار است)

فصل سوم: انواع آزادی ۸۹

۸۹.....	آزادی در حکومت اسلامی از منظر شهید مطهری
۹۲.....	انواع آزادی
۹۲.....	۱- آزادی اجتماعی
۹۴.....	۲- آزادی معنوی
۹۵.....	۳- آزادی سیاسی
۹۵.....	آزادی در انتخاب و رأی
۹۵.....	آزادی در اظهار نظر، انتقاد و نظارت
۹۶.....	آزادی احزاب و گروه‌های سیاسی
۹۷.....	۴- آزادی اگزستانسیالیستی
۹۷.....	نقش اعتقاد به خدا در سلب آزادی از دیدگاه این بحث
۹۸.....	۵- بررسی اصل آزادی جنسی
۱۰۰.....	نه حبس و نه اختلاط، بلکه حریم
۱۰۰.....	تحلیل مفهوم آزادی سیاسی
۱۰۷.....	عناصر و مؤلفه‌های آزادی سیاسی
۱۰۹.....	الف) فاعل (عامل) Agant
۱۱۰.....	ب) مانع (زادع) Constraint
۱۱۳.....	ج) هدف غایت Aim - Goal
۱۲۰.....	جمع بندی

فصل چهارم: آزادی بیان و دموکراسی..... ۱۲۳

آزادی بیان در جامعه‌ی آگاه..... ۱۲۳

بخش یکم: مفهوم آزادی بیان و تحول تاریخی آن..... ۱۲۵

الف- آزادی بیان..... ۱۲۶

ب- مراحل تحول مفهوم آزادی بیان..... ۱۲۸

بخش دوم: عناصر آزادی بیان..... ۱۳۱

الف- آزادی بیان در اسناد و عهدنامه‌های بین‌المللی و منطقه‌ای مربوط به حقوق بشر..... ۱۳۱

ب- هم پیوستگی عناصر آزادی بیان..... ۱۳۱

بخش سوم: اهمیت آزادی بیان در دولت‌های مبتنی بر حقوق..... ۱۳۲

الف- دولت مبتنی بر حقوق، وسیله‌ای برای تحقق آزادی‌ها و دموکراسی..... ۱۳۳

ب- جایگاه خاص آزادی بیان..... ۱۳۴

بخش چهارم: چارچوب حقوقی آزادی بیان در جامعه‌ی اطلاعاتی..... ۱۳۵

الف- جامعه‌ی اطلاعاتی دموکراتیک، مبتنی بر آزادی بیان..... ۱۳۶

ب- محدودیت‌های آزادی بیان در جامعه‌ی اطلاعاتی دموکراتیک آزادی بیان..... ۱۴۱

منابع..... ۱۴۷

مقدمه

بدیهی است، برای دریافت و شناخت آزادی و تأثیر آن در تحولات اجتماعی، لازم است اخلاق و عیانت، تفکر، فرهنگ، آداب و رسوم و آثار مکتوب و هنری هر قوم را مورد مطالعه، تحقیق و تفحص قرار داد. چرا که مباحثات و مکالمات و بیان، پس از بررسی موشکافانه و نقادانه به قوام آمده و بازتاب تفکر و آزادی اندیشه و تمدن به صورت آثار فرهنگی، هنری ارائه شده و مورد پدید می‌کند.

در این راستا صنایع دستی، کارهای هنری، الواح، کتیبه‌ها، آداب و سنن، داستان‌های اساطیری و اعتقادات، ابداعات و اختراعات، تکنیک و صنعت می‌تواند مورد ارزیابی قرار گیرد. به ویژه سنگ نوشته‌های پادشاهان پیام‌ها، منشورهای قوانین در ایران باستان و امثالهم)

از آنجا که قرار است با اختصار به ابعاد مفهوم آزادی، آزاداندیشی تمدن بشری در این کتاب پردازیم که هر یک از چه تاریخی پایه عرصه‌ی ظاهر داشته و هر یک در زمان خود در تحولات کلی اجتماعی تا چه اندازه اثربخش بوده‌اند از طرفی هم، به نظر می‌رسد: بدون درک صحیح آزادی، نمی‌توان به تمدن آن عصر زمان دست یافت. از این رو شایسته است، تعاریف متفاوت از آزادی و بازتاب تمدن‌های مختلف را در آزادی و آزادی موجود را در تمدن‌های پیشین کشورمان برای دریافت نتیجه و ارائه راهکار - در حد این مختصر - مورد بررسی قرار دهیم.

آنچه را که در این کتاب به آن پرداخته می‌شود، پدیده‌هایی است که بیشتر تأثیرگذار بوده و تمدن و آزادی را متبلور و بارور ساخته‌اند.

البته عبرت از تاریخ است که می‌تواند چراغ راه آینده و اساس آزادی و تمدن برای ایران اسلامی باشد. از جمله: مسایلی که در حصول نتیجه به آن پرداخته می‌شود عبارتند از:

آزادی و تمدن در تحولات اجتماعی گذشته (ایران باستان)، آزاد اندیشی در دین زرتشت، گفتار بزرگان قبل از اسلام درباره اندیشه، تفکر و تمدن، قرآن و پیام آن، سیر آزادی اندیشه پس از شهادت علی (ع)، نقش بنی امیه در سلب آزادی و پیدایش صوفیه، عباسیان و نقش آنها در اندیشه‌ی مسلمین، صوفیگری و نقش آنان در آزادی اندیشه، تأثیر واقعه‌ی کربلا و نقش آن در آزاد اندیشی، نظر بزرگان جهان راجع به آزادی، تهاجم فرهنگی و نحوه مقابله با آن، حال چه باید کرد؟، مروری به تاریخ برای دریافت نتیجه، (و بالاخره آن که آزاداندیشی و احترام به عقاید و حقوق دیگران چاره کار است.

البته ارباب، جمعیت‌ها، انجمن‌های سیاسی و صنفی و انجمن‌های اسلامی یا اقلیت‌های دینی ساخته شده آزادند، مشروط به این که اصول استقلال، آزادی، وحدت ملی، موازین اسلامی و اساس جمهوری اسلامی را نقض نکنند. هیچ کس را نمی‌توان از شرکت در آنها منع کرد یا به شرکت در یکی از آنها مجبور ساخت.^۱

اساس جمهوری اسلامی ایران^۲ در جمهوری اسلامی آزادی تا جایی است که از آن برای فروپاشیدن نظام استفاده نشود.

خلاصه این که، در جمهوری اسلامی ایران همه‌ی آزادی‌ها با مسئولیت همراه است و این مسئولیت در برابر خدا و دین او و مردم و مملکت و نظام جمهوری اسلامی است که تعیین کننده‌ی حدود آزادی خواهد بود.

امیدوارم مطالب فوق مورد پسند علاقه‌مندان باشد و بودی که می‌دانید و می‌دانیم که تعبیر از آزادی آنقدر متنوع بوده و هست که نمی‌توان به نادگی تبیین و مورد پسند همگان در صفحاتی چند بیان شود.

در خاتمه امیدوارم ارباب ادب در تبیین و گسترش این مقال بخشید و ارشاد خود نیز این کمترین را شاد فرمایند.

با احترام و ادب

دکتر امیر مهدوی

زمستان ۱۳۹۳

۱- اصل بیست و ششم و بیست و هشتم.

۲- اصل بیست و ششم.